

УДК [902.2 : 903.57] (477.73)

ПОСЕЛЕННЯ ТА НЕКРОПОЛЬ ДІДОВА ХАТА І В УРОЧИЩІ ДІДОВА ХАТА

Вікторія Губська

Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського
Україна, 54030, м. Миколаїв, вул. Нікольська, 24
e-mail: hubska@outlook.com

Історія археологічних розкопок на теренах сучасного міста Миколаєва є одним із яскравих етапів розвитку нашої культури та науки в Україні. Археологія, якраз, і займає у ньому важливе місце та дає можливість для нових сучасних досліджень.

Історія давніх поселень, розташованих на берегах Бузького лиману, представляє значущий інтерес для суспільства. Протягом багаторічного проміжку часу ця територія була одним із головних вузлів відношень різних племен, що наклало відбиток на духовну та матеріальну культуру тих поселень, які заселяли наш край.

Важливою темою сьогодення є археологічні розкопки пам'яток на сучасних територіях. Згідно з Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Списку історичних населених місць України» від 26 липня 2001 р. № 878 [2], Миколаїв вважається одним із унікальніших міст України.

Однією з найголовніших вимог часу є складання паспортів на об'єкти культури й історії, які розташовані у межах міст. При здійсненні цієї процедури треба врахувати, що кожна група охоронюваних об'єктів має власну специфіку. Зупинимось на об'єкті культури та історії, розташованих у межах великого міста.

Однією з найяскравіших пам'яток Миколаєва є комплекс національного значення античного періоду «Поселення і некрополь Дідова Хата І в урочищі Дідова Хата». Саме він є тим об'єктом дослідження, на вивчення якого спрямована ця робота.

При постановці на облік пам'ятки археології мають бути наведені та проаналізовані, з пам'яткоохоронної точки зору, всі відомості про її дослідження.

Отже, *мета* роботи – показати особливості пам'яткоохоронної оцінки, схеми опису та критерії постановки на облік пам'яток археології. Для їх розробки обраний один з найкраще досліджених античних комплексів, розташованих на території м. Миколаєва.

Схема опису. Місто Миколаїв було заснова-

но у 1789 р., але його сучасний вигляд формувався аж до 1997 р., що підтверджується постановою Верховної Ради України «Про затвердження меж міста Миколаєва Миколаївської області» [1]. У ній перераховані селища міського типу поблизу міста, в які входить і територія с. Малої Коренихи, де і розташовується один із пам'яток національного значення, а саме: «Поселення і некрополь Дідова Хата І».

Вперше пам'ятник зафіксований і відкритий краєзнавцем, археологом, громадським діячем і директором Миколаївського історико-археологічного музею Ф.Т. Камінським [12].

Городище знаходилось на плато корінного правого берега Бузького лиману на схід від маяка Дідова Хата, у 2 км на захід від с. Мала Корениха [4] й у 30 км північніше Ольвії. Упродовж деякого часу, з 1926 по 1933 рр., історичний музей проводив низку власних обстежень пам'ятки [11]. По даним архівного запису можна вважати, що у 1931 р. [4] було закладено декілька шурфів на її території. У 1950 р. загоном Буго-Дністровської (Ольвійської) експедиції, спільно з працівниками Миколаївського історичного музею (сучасна назва – Миколаївський обласний краєзнавчий музей (МОКМ), проведено низку робіт на пам'ятках археології, розташованих на берегах Бузького лиману [12].

Розкопки проводились під керівництвом член-кореспондент АН УРСР – Л.М. Славина. Також до групи входили: Ф.М. Штігельман, В.С. Денисенко, С.А. Тургін і В.А. Покровська.

Одним із важливих результатів цих досліджень стало те, що був створений загальний план городища. Для з'ясування меж і стратиграфії закладено 19 шурфів. Їх розміри приблизно 1,25x1,25 м, але деякі з них, згодом, розширені [12]. *Городище* мало форму неправильного квадрату, з площею приблизно 1-2 га (10000-20000 м²) [4]. Межами вважались: на заході – глибока балка, на півдні та сході – великий підйом, який, ймовірно, за всього, був залишками валу. Потужність культурного

шару сягає 1,5 м. Встановлена дата пам'ятки – IV-III ст. до н.е., що підтверджувалася знайденими будівельними залишками поселення та матеріальними знахідками.

У тому ж році Ф.М. Штительман провела стаціонарні дослідження на трьох ділянках: А, Б та Г. На них знайдені залишки наземних багатокамерних будинків [9], що споруджені із каменю та сирцю, а також – рибальські грузила, заготівки та кістяні вироби для чистки риби. Крім цього, відкриті залишки печей, що можливо, слугували для обробки риби. Отже, рибальство було одним з важливих занять мешканців городища.

Також, здобуті різноманітні речові знахідки (уламки амфор, черепиці, сіро- та червоноглиняний, червонофігурний посуд, ольвійські монети, теракоти та багато іншого), котрі дозволили віднести будівельні комплекси городища Дідова Хата (ДХ) до початку IV – другої половини III ст. до н.е. [9].

Крім того, деякі знахідки на території городища відносяться до епохи бронзи й античного архаїчного часу, що свідчить про існування більш ранніх археологічних об'єктів [11]. За спостереженнями Ф.М. Штительман, найбільш рання частина городища, що знаходилась на прибережжі, була зруйнована, скоріше за все, кар'єром [12].

Другий період дослідження комплексу ДХ датується 60-ми – першою половиною 70-х рр. XX ст., коли регулярні розвідки та розкопки тут проводив МКМ. У результаті цих робіт відкриті нові пам'ятки, які були синхронні та типологічно близькими вже відомим об'єктам. Це три сільські вілли та ґрунтовий некрополь [10]. Разом з городищем вони складають археологічний комплекс, як пам'ятка національного значення.

У 1973 р., В.В. Рубаном зафіксована *вілла № 1*, яка розташовувалася на західній частині урочища на березі лиману [9]. Під час її розкопок прослідковано основні відмінності та подібності до пам'яток, знайдених раніше на ольвійській хорі.

Залишки вілли схожі на прямокутник з валоподібними утвореннями по боках і з улоговинкою посередині. Валоподібність виникла у результаті розпливу сирцевих стін і саманної покрівлі будинку. Під ними розкопані кам'яні кладки, на обвалі яких місцями помітні сліди пожежі [10].

Сама будівля схожа у плані на квадрат. Приміщення розташовувались по периметру внутрішнього двору. Загальна площа склада-

ла 1200 м², а двору – 620 м². Ця споруда, за технічними прийомами та планом, дозволяє припустити їх подібність до ольвійських комплексів і виокремити ці споруди в особливу сільську групу будівель. Всі будівлі поділені на 12 окремих осель. У західній і східній частинах вони двокамерні, а у північній і південній частинах – трикамерні. Площа кожного приміщення сягала 9-10 м² – у першому випадку, а у другому – 12 м². За всіма ознаками вілла № 1 комплексу ДХ визначається як закритий археологічний комплекс [10].

Під час розкопок знайдені речові матеріали (кераміка, гераклейські амфори з клеймами, ольвійські монети), що дозволяє датувати поселення IV – першою третьою III ст. до н.е. [8]. Крім того, досліджені кам'яні ступки, зернотерки, жорнова, залізні серпи, рибальські грузила та крючки [4]. Дані речі свідчать про те, що вілла була не багатюю, а основним заняттям людей – землеробство та рибальство.

Вілла № 2, зафіксована В.В. Рубаном у 1974 р. та датована IV-III ст. до н.е., знаходиться у 30 м на схід від вілли № 1. Наявність і характер пам'ятки встановлений на основі мікрорельєфу [4]. Розкопки не проводились.

Вілла № 3 відкрита, також, В.В. Рубаном ще у 1965 р., і датована останньою третьою IV – першою половиною III ст. до н.е. Вона розташована на обривистому корінному березі лиману у 100 м на захід від поселення Дідова Хата I. Встановлена її часткова руйнація під час зсувів, площа сягає до 5000 м², потужність шару – 0,6 м. У 1960-х рр. проведені охоронні розкопки.

На схід від вілли № 3 знаходиться *ґрунтовий некрополь*. У 1950 р. Ф.М. Штительман висунула припущення про близьке розташування могильника. У 1966 р. МКМ, разом з членами Миколаївської групи Одеського археологічного товариства, досліджує місцину. В експедиції приймали участь: В.І. Нікітін – начальник експедиції, В.Н. Фоменко, В.Н. Рузанов, Ю.П. Коваленко, Г.В. Барах і В.В. Рубан [6]. Знайдено дві поховальні ями в ярах. Для більш детального вивчення закладено 2 шурфи з розмірами 2x2 м.

У першому похованні виявлено кістяк, похований на глибині 1,43 м від сучасної поверхні. Він лежав на спині з витягнутими уздовж тулуба руками, орієнтовний по осі південь-захід – схід-північ. Череп нахилений у бік лівого плечового суглобу. Ліва рука зігнута та знаходилася ближче до тазу, аніж права. Ліва стегнова кістка відсутня. Права – наполовину

збереглася, а біля неї – бронзові вістря стріл, крихти заліза та деревини (залишки оббивки колчану для стріл, залишки луку). В осипі могили додатково знайдено 12 вістрів стріл. Стріли втульчасті, пірамідальні, тригранні та трилопатні, котрі відносяться до IV-III ст. до н.е.

Друге поховання знайдено в одному з ярів на глибині 1,22 м над сучасною поверхнею. Східно-західна частина могили змита до яру, а збережена частина мала довжину 1,9 м. Кістяк лежав на спині з витягнутими уздовж тулубу руками, орієнтований по осі південь-захід – північ-схід. Череп нахилений у правий бік. Ліва рука зігнута у ліктьовому суглобі. Ноги зігнуті у північний бік. Кінцівки ступень майже відсутні. У похованні були знайдені: маленькі фрагменти заліза із залишками деревини, сліди рослинної підстилки й амфора без клейма [6].

Наступну експедицію організував МОКМ, а очолив В.В. Лапін. Влітку 1969 р. він ставив за мету визначення площини та топографії об'єкта.

Могильник античного часу, синхронний городищу та віллам, розташований у 1,5 км на захід від с. Малої Коренихи й у 300 м від поселення. Вважається, що некрополь займає приблизно 1 га. Із західного та східного боків і з лиману – обмежений ярами та має нахил у бік берега. На могильнику досліджено 7 поховань, одне з яких – подвійне [5].

Перше поховання було подвійним. Розміри поховальної ями становили 1,95x0,95 м, глибина від рівня давньої полівки сягала 1,05 м. На глибині 0,45 м, зафіксовані бортики шириною 0,10-0,15 м, на які уклалися камені перекриття, що були зсунені та повернуті у бік могильної ями під час тогочасного пограбування. Лише один із каменів, на східній частині могили, залишився незачепленим.

Небіжчики поховані на спині, головою на схід, руки витягнуті вздовж стегон. Перший кістяк обрублений на кінцівках ніг унаслідок пограбування. Другий знайдено на 0,40 м нижче попереднього, який був зсунутий на північ, зберігся у гарному стані та з довжиною – 1,76 м.

Поховані відрізняються тільки поховальним інвентарем. У верхнього знайдені: залізна пряжка, залізний предмет схожий на накладку на закінчення меча – бутероль, червонолаковий лекіф, три точильних бруски, уламки металевих і свинцевих предметів, амфорні фрагменти, одне тригранне вістря стріли. У другому: хребці, кістка тварини. Інвентар у

могили не знайдено. Поховання заповнено сіруватим суглинком з великою кількістю вапняної крихти [5].

Друге розкопане поховання схоже на перше. Його глибина сягає 1,30 м (від сучасної поверхні) та 1 м від давньої поверхні. Орієнтація поховання західно-східна, з невеликою похибкою у північно-східний бік. На висоті 0,40 м знаходиться закраїна для могильної плити (з півночі зруйнована). Перекриття складається з чотирьох плит, які нахилилися у північному напрямку, виготовлені з сіруватого вапняку, грубо відколоті, трапецієвидної форми, з шириною від 0,43-0,63 м і мають декілька невеликих каменів. Могила закругленої форми, довжина сягає – 2 м, ширша в узголів'ї – 0,80 м, а біля ніг вужче – 0,60 м.

Скелет – на спині, головою на схід, ліва рука витягнута вздовж стегна, права зігнута у лікті та покладена на груди. Збереженість кістяка задовільна, а довжина – 1,60 м. Небіжчик не мав поховального інвентарю.

Наступне розкопане погребіння було сильно деформоване. Плити квадратної форми мали розміри 1,05x1,10 м. Найбільша плита була переломлена, її розміри – 1,20x0,50 м, глибина – 0,85 м від сучасної поверхні землі. Яма прямокутної форми з закругленими кутами, орієнтована з північного-сходу на південний-захід і мала розміри 1,20x0,55 м.

Знайдено кістяк дитини у поганому стані довжиною 0,84 м, а ширина плечей 0,26 м. Він лежав на спині, голова орієнтована на південно-західний і повернута на північно-західний бік, руки витягнуті уздовж стегон. Поховальний інвентар відсутній.

Під час розкопок четвертого поховання плити перекриття не виявлені. Могила завдовжки 1,25 м, завширшки 0,50 м, висотою 0,80 м від сучасної поверхні належала дитині. Яма орієнтована із заходу на схід, кути заокруглені. З північного боку простежено бортик для плит перекриття. Могильна яма була порожня та відсутній інвентар [5].

П'яте поховання надзвичайних розмірів, знайдене на глибині 0,60 м від сучасної поверхні. Довжина перекриття – 2,60 м, ширина – до 1,50 м. Розміри окремих плит – 1,50x0,70 м, 1,45x0,85 м і менше, полігональні. Плити накренилися у південному напрямку.

Яма глибиною 1,80 м від сучасної поверхні орієнтована із заходу на північ, кути заокруглені. Довжина могильної ями 2,15 м, ширина – 0,90 м. Похований довжиною 1,58 м, покладений на спині, голова на схід, руки вздовж стегон, фаланга лівої руки стиснута у кулак. У

могилі знайдено червонолаковий лекіф, бу-ролаковий канфар, між ними – свинцеві пряс-лиця конічної форми, залізний ніж з кістяною ручкою та кістки напутньої їжі, бронзове віс-тря стріли, гераклейська амфора з англійсь-ким клеймом.

Наступне поховання пограбовано. Зали-шилися дві завалені плити у могилу. Ці пере-криття були незвичайні, північна плита зла-мана. Довжина її 1,57 м, ширина – 0,65 м, тов-щина – 0,22 м. Квадратна плита добре оброб-лена зверху, з бокових і торцевих сторін. Ни-жня частина має рустовану поверхню. Плити схожі за технікою на роботу ольвійських май-стрів.

Глибина могили 1,50 м від рівня поверхні, орієнтована із заходу на схід і заповнена тем-ним, рихлим ґрунтом. Має чотирикутну фор-му з заокругленими боками із східної части-ни, яма ширша – 1,00 м, а із західної вужча – 0,85 м, довжина сягала 2,15 м.

Кістяк людини лежав на спині, головою на захід, довжиною 1,65 м. Руки витягнуті уз-довж тіла, а судячи із залишків, ноги у «поло-женні вершника». Знайдений поховальний інвентар: червонолаковий киліф, чорнолако-вий розписний лекіф, дві кістки, велика сіро-глиняна миска, залишки залізного ножа, гру-па тригранних наконечників стріл, зафіксо-вано місце для амфори, на дні залишки орга-нічного походження, більш за все, схожі на труну. Через пограбування кістяк зберігся погано, не в антропологічному порядку.

Останнє знайдене поховання розташоване на глибині 0,25 м від сучасної поверхні, яма мала розміри 0,90x1,90 м. Плити перекриття завалилися у внутрішній бік ями. Могильна яма мала глибину до 1,35 м від сучасної пове-рхні, орієнтовна із заходу на схід, довжина сягала 1,70 м, ширина у східній частині – 0,86 м, у західній – 0,60 м.

Знайдений кістяк погано зберігся, череп і ступні ніг були відсутні, довжина тіла – 0,90 м. Похований лежав на спині, головою на схід, руки та ноги витягнуті. Знайдена група посу-дин, у котру входять червоноглиняні миски з ручками, невеликий сіроглиняний глечик, миска, сіроглиняний лощений глечик, жерт-венна їжа, п'ять біконічних намистин, пастова бусина намистина, уламки залізної голки, ко-нічне сіроглиняне пряслице та сліди чорного горілого прошарку, які можуть бути або підс-тилкою, або залишками від труни.

Наступні археологічні розкопки проводи-лися у 1981-1982 рр. за допомогою археологів І.О. Снитко та В.І. Нікітіна [7].

У 1981 р. на могильнику велися рятувальні роботи співробітниками відділу охорони пам'яток археології, створеному при МОКМ, а саме – В.І. Нікітіним, І.О. Снитко та Т.Н. Лизь. На місці будівництва високовольтної лінії електропередач були знайдені фрагменти амфор, червонолаковий і простий кружаль-ний посуд, що свідчили про велике число по-гребінь, поховань, які знаходились на площі, зруйнованої траншеєю.

В одній із них, на глибині 0,25 м від сучас-ної поверхні, знайдені залишки вхідної кри-ниці – ями неправильної форми з закругле-ними кутами, що сягала 1,55x0,97 м, орієнто-вана зі сходу на захід. На різній глибині, від 0,24 м до 1,75 м, знаходились фрагменти кіс-ток людського скелету та частини стінок чер-воноглиняного гончарного посуду. З півден-ного боку вхідної ями – східця, на яких роз-ташовані бронзові тригранні, з утопленою втулкою, вістря стріл і фрагмент залізного цвяхового предмета.

Перехід у поховальну камеру підовальної форми розміром 1,55x1 м, висотою 0,75 м, на глибині 2 м від сучасної поверхні. У камері знайшли плиту розміром 0,3x0,4x0,07 м, а та-кож фрагменти людських кісток (фаланги пальців, ступні ніг та один хребець) [7]. Моги-ла була пограбована у давні часи.

У 1996 р. розкопки некрополя були відно-влені співробітником сектора археології МКМ І.О. Снитком. За цей час у південній частині знайдено ще 13 поховань. Над деякими моги-льними ямами зафіксовані невеликі залишки курганних насипів [3]. У цих розкопках виок-ремились три типи погребальних споруд: ями (2), підбої (7), земляні склепи (3).

Ями у плані прямокутної форми, глибина коливається від 1,1 м до 2,4 м від сучасної по-верхні, орієнтація широтна. Над однією із мо-гил знаходилася кам'яна кладка. Вхідні ями – прямокутної форми. Орієнтація підбоїв захід-но-східна та північно-східна – південно-східна. Більша частина закрита кам'яними кладками, які були з вапнякового жертovníка й антропоморфної стелі.

Земляні склепи прямокутної форми, гли-биною від 2,3 до 2,7 м, орієнтація – східний – південно-східний напрямом. У них знайдені лекіф, амфори, канфари, наконечники стріл. Також, однією із знахідок, стала бронзова ольвійська монета «борисфен», яка знаходи-лась на черепі померлого. Крім цього, у де-яких могилах, є залишки поховальної їжі, кіс-тки дрібних і великих тварин.

Поховані у підбоях і земляних склепах ле-

жали у південній частині, що дозволяє виокремити їх в особливу ділянку. Дані могили відрізняються від інших своїм багатим інвентарем, які пограбовані ще у давні часи [3].

Отже, охоронні розкопки на могильнику розпочалися у 1966 р. В.І. Нікітіним, продовжені В.В. Лапіним у 1969 р., 1981-1982 рр., 1987 р., й у 1996 р. В.В. Рубаном та І.О. Снитком. За цей час було відкрито та досліджено 33 поховання античного часу та культурної приналежності.

Таким чином, археологічний комплекс Дідова Хата характеризується такими особливостями й етапами дослідження:

- Складається з городища (поселення), трьох сільськогосподарських вілл і ґрунтового могильника з включенням невеликих курганних насипів.

- У дослідженні комплексу виділяється три етапи: 1950-60-ті роки (відкриття та розвідкові роботи з топографічними характеристиками пам'ятки); кінець 1960-х – 70-ті роки – інтенсивні польові дослідження; 1980-90-ті – дослідження могильника та фіксація пам'ятки на новому сучасному рівні.

- Характеристика отриманого речового матеріалу дозволяє датувати комплекс Дідова Хата IV-III ст. до н.е. Його склад свідчить про неординарний характер археологічних об'єктів, що входять до складу комплексу. А комплексність досліджень показує його значення для вивчення населення, що мешкало на місці сучасного Миколаєва.

- Якісна оцінка здобутого матеріалу й об'єднання окремих археологічних пам'яток у комплекс, оцінений як «пам'ятка національного значення».

Саме ці критерії враховуються для включення цих даних до паспортної інформації археологічної пам'ятки античного періоду у цілому та комплексу Дідова Хата, зокрема.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Постанова Верховної Ради України «Про затвердження меж міста Миколаєва Миколаївської області» від 15 листопада 1996 р.
2. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Списку історичних населених місць України» від 26 липня 2001 р. № 878.
3. Снитко І.А. Исследование античного некрополя в урочище Дидова Хата в 1996 году / И.А. Снитко, В.Б. Гребенников, С.И. Гаврилов // Материали II-ї Миколаївської обласної краєзнавчої конференції «Історія. Етнографія. Культура. Нові дослідження». – Т. 1: Історія і культура. – Миколаїв, 1997. – С. 30-31.
4. Крыжицкий С.Д. Античные поселения Нижнего Побужья: (Археологическая карта) / С.Д. Крыжицкий, С.Б. Буйских, В.М. Отрешко / АН УССР, Ин-т археологии; отв. ред. А.С. Русяева. – К.: Наукова думка, 1990. – С. 60-61.
5. Лапин В.В. Отчет о раскопках некрополя у маяка Дидова Хата в 1969 г. / В.В. Лапин // Науковий архів Інституту археології АН УРСР (далі – НА ІА АН УРСР), 1969/166. – С. 1-9.
6. Никитин В.И. Отчет о работе археологического отряда Николаевского краеведческого музея / В.И. Никитин // НА ІА АН УРСР, 1966/41. – С. 1-4.
7. Никитин В.И. Охранные раскопки рушеного погребения на могильнике античного времени в урочище Дидова Хата / В.И. Никитин // НА ІА АН УРСР, 1981/77. – С. 40-42.
8. Рубан В.В. Охранные раскопки античной усадьбы № 1 у поселения Дидова Хата в 1973 году / В.В. Рубан // НА ІА АН УРСР, 1973/63. – С. 1-26.
9. Рубан В.В. Отчет об археологической разведке по правому берегу Бугского лимана / В.В. Рубан // НА ІА АН УРСР, 1974/71. – С. 4.
10. Рубан В.В. Комплекс памятников античного времени в урочище Дидова Хата на Бугском лимане / В.В. Рубан // Краткие сообщения Института археологии АН СССР. – Вып. 156. – М.: Наука, 1978. – С. 32-36.
11. Фабрициус И.В. Археологическая карта Причерноморья Украинской ССР (Выпуск 1) / И.В. Фабрициус. – К., 1951. – С. 108-109.
12. Штительман Ф.М. Отчет о раскопках на городище у маяка Дидова Хата близ Николаева в 1950 г. / Ф.М. Штительман // НА ІА АН УРСР, 1950/11. – С. 32-35.

Губська Вікторія *Поселення та некрополь Дідова Хата I в урочищі Дідова Хата*

У статті розглядається історія археологічного дослідження комплексу пам'яток, які мають статус національного значення та розташовані на території сучасного міста Миколаєва, а саме: «Поселення і некрополь Дідова Хата I» в урочищі Дідова Хата. Простежуються три етапи дослідження археологічних об'єктів: поселення, три садиби та некрополь, які розпочалися у 50-60-х рр. ХХ ст. та продовжувалися з перервами до 1996 р. Також характеризуються знайдені речові матеріали, які датують комплекс пам'яток античного архаїчного часу – IV-III ст. до н.е.

Ключові слова: пам'ятник археології національного значення, античний період, Дідова Хата, поселення, вілла, ґрунтовий некрополь

Губская Виктория *Поселение и некрополь Дидова Хата I в урочище Дидова Хата*

В статье рассматривается история археологического исследования комплекса памятников, которые имеют статус национального значения, расположенные на территории современного города Николаева, а именно: «Поселение и некрополь Дидова Хата I» в урочище Дидова Хата. Прослеживаются три этапа исследования археологических объектов: поселение, три усадьбы и некрополь, которые начались в 50-60-х гг. ХХ в. и продолжались с перерывами до 1996 г. Также характеризуются найденные вещественные материалы, которые датируют комплекс памятников античного архаического времени – IV-III ст. до н.э.

Ключевые слова: памятник археологии национального значения, античный период, Дидова Хата, поселения, вилла, ґрунтовий некрополь

Hubska Viktoriia *Settlement and necropolis Didova Khata I in the tract Didova Khata*

The article deals with the history of archaeological research complex of monuments with the status of national importance and are located in the modern city of Mykolayiv, such as: «The settlement and a necropolis Dedova Huta» in the natural Didova

Khata. During the study material, notably traced three stages of the study of archaeological sites that are indigenous to the plateau right bank of the Bug estuary east of the lighthouse Didova Khata, 2 km west of the village. Small Korenyha and 30 km north of Olbia, settlement, estate and three necropolis.

Archaeologist, ethnographer and director of Mykolayiv historical and archaeological museum F.T. Kaminsky discovered and recorded settlement Didova Khata I.

The first phase of research began in 1950th. Detachment Bug-Dniester (Olbical) expedition, together with employees of Mykolayiv History Museum, who spent a number of works on the archaeological monuments located on the banks of the Bug estuary. Excavations were carried out under the supervision of a member of the Academy of Sciences of the USSR – L.M. Slavin. One important result was the creation of an overall plan of the settlement. F.M. Shtitelman held stationary on three research areas: A, B and D. Found remains of construction material and determine the date findings attractions – IV-III centuries B.C.

The second phase took place in 1960-70s. Last century, and as the previous, was outstanding: V.V. Ruban to open the new monuments – three estates – synchronous and typologically close to the settlement.

Villa number 1, situated in the Western part of the tract on the shores of the estuary, recorded in 1973. The physical materials – pottery, amphorae heraclean with stigmas, coins of Olbia, allow the settlement date of the first third IV-III centuries B.C. In 1974, 30 meters to the East, recorded villa number 2 and dated IV-III centuries B.C. Villa number 3 to open in 1965 and dated to the last third of the first half IV-III. centuries B.C.

And last, the third stage - in 80-90h's. XX century. Acquaints us with the soil necropolis. Found proprietary materials dates back to ancient monuments set of archaic time, namely: IV-III centuries. B.C.

Keywords: *archaeology monument of national importance, antique age, Didova Khata, settlement, villa, ground necropolis*

Рецензенти:

Гаврилюк Н.О., д.і.н., ст. наук. співр.

Смирнов І.О., к.і.н., доцент

Надійшла до редакції 15.02.2017 р.